

POČETAK RADA VIŠE PUČKE ŠKOLE U VIROVITICI S POSEBNIM OSVRTOM NA IZGRADNJU NOVE ŠKOLSKE ZGRADE

THE BEGINNING OF WORK OF THE HIGHER PRIMARY SCHOOL IN VIROVITICA WITH SPECIAL REFERENCE TO THE CONSTRUCTION OF THE NEW SCHOOL BUILDING

Vladimir Reider

Industrijsko-obrtnička škola Virovitica
Zbora narodne garde 29
33000 Virovitica
ravnatelj@iosvirovitica.hr

Primljeno/Received: 27. 3. 2007.

Prihvaćeno/Accepted: 11. 6. 2007.

Rad ima dvije pozitivne recenzije

Stručni rad

Professional paper

UDK/UDC 334.72 (497.5-3)

SAŽETAK

Nakon što je prikazan razvoj viših pučkih škola u Hrvatskoj, autor na osnovi uvida u građu iznosi nove spoznaje o početku rada Više pučke škole u Virovitici. Isto tako prikazana je naučna osnova prema kojoj je Viša pučka škola u Virovitici započela svoj rad, nastavnici koji su radili prve školske godine kao i učenici koji su uspješno završili prvu školsku godinu. Prikazana je također izgradnja nove školske zgrade za Višu pučku školu u Virovitici.

Ključne riječi: Viša pučka škola, Virovitica, naučna osnova, učitelji, učenici, nova školska zgrada.

Key words: Higher primary school, Virovitica, apprenticeship essentials, teachers, students, the new school building.

1. UVOD

Nakon što je 1881. godine bečki dvor konačno ukinuo Hrvatsko-slavonsku Vojnu krajinu te ju vratio pod vlast hrvatskog Sabora i bana, nastala je potreba da se revizijom u suglasje dovedu krajiški školski propisi od 1871. godine i školski zakon od 1874. koji je važio za civilni dio kraljevina Hrvatske i Slavonije. Naime u Vojnoj krajini prema propisima od 1871. godine umjesto pukovnijskih škola nastale su građanske škole: u Ogulinu, Otočcu, Novoj Gradiški, Brodu, Kostajnici, Glini, Petrovaradinu i Karlobagu. Te su škole imale zadatak da djeci koja neće pohađati srednju školu pruže opću naobrazbu.

U civilnom dijelu kraljevina Hrvatske i Slavonije građanske škole uvedene su tek školskim zakonom od 1874. godine. Prema zakonu tražilo se da učenici dobiju osnovnu pouku iz gospodarstva, trgovine i obrta, no i one su uglavnom davale samo opće obrazovanje. Osnovane su: dječjačka građanska škola u Sisku, viša djevojačka škola u Zagrebu, Karlovcu, Varaždinu, Požegi i Osijeku. Privatne škole s pravom javnosti bile su u samostanu ss. milosrdnica u Zagrebu i Đakovu. Protiv građanskih škola bilo je mnogo prigovora. Višim djevojačkim školama prigovaralo se da se učenice preopterećuju i da ih tako mnogim učenjem odvraćaju od kućanstva. U želji da se

učenice što više rasterete od učenja kr. zem. vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu naredbom od 21. kolovoza 1883. godine izdaje novu naukovnu osnovu kojom je broj sati nastave s 29 smanjen na 25 sati tjedno.

Dječачke građanske škole preustrojene su na osnovi Zakona o uređenju pučke nastave i obrazovanja pučkih učitelja u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji koji je donesen kako bi se unificiralo školstvo Vojne krajine i civilnog dijela kraljevina Hrvatske i Slavonije. Zakon je usvojen je na Saborskoj sjednici održanoj 5. srpnja 1888. godine, a njegovo veličanstvo car i kralj Franjo Josip I. potvrdio ga je 31. listopada 1888. godine.¹

Prema Zakonu građanske škole dobile su naziv više pučke škole i imale su više praktičan smjer. Viša pučka škola trajala je 4 godine (§ 64.) i u nju su se primali učenici koji su s uspjehom završili 4. razred niže pučke škole (§ 65.). Višu pučku školu nastavljali su učenici koji nisu išli dalje na viša učilišta. U školi su se učila općenita znanja s posebnim osvrtom na zahtjeve života s obzirom na obrt, trgovinu i gospodarstvo (§ 63.).²

Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu 10. srpnja 1890. godine izdala je ustrojni statut za više pučke dječачke škole smjera gospodarskog, obrtničkog i trgovačkog u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Prema pojedinim smjerovima dotadašnje građanske škole preuređene su naredbom kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu od 17. prosinca 1890. godine u više pučke škole i to kako sljedi:

- u više pučke škole gospodarskog smjera preuređene su škole u Slunju, Glini i Petrovaradinu,
- u više pučke škole gospodarsko-obrtnog smjera preuređene su škole u Otočcu i Kostajnici,
- u višu pučku školu obrtnog smjera preuređena je škola u Karlobagu,
- u više pučke škole obrtno-gospodarskog smjera preuređene su škole u Ogulinu i Novoj Gradišci,
- u višu pučku školu trgovačkog smjera preuređena je škola u Sisku i
- u višu pučku školu trgovačko-gospodarskog smjera preuređena je škola u Brodu.³

Kako ni preustrojene više pučke škole nisu zadovoljile javno mnijenje stalo se sa svih strana zahtijevati da se učenicima omogući prijelaz na srednje škole. Vlada je tim zahtjevima napokon udovoljila naredbom kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu od 23. kolovoza 1894. godine dodijelivši od 1. rujna 1894. godine svim 5. razredima viših pučkih škola realni smjer te tako omogućila toliko traženi prijelaz na srednja učilišta. Istom naredbom na nekim višim pučkim dječачkim školama spojeni su 7. i 8. razred u jedan odio. Naredbom od 30. lipnja 1895. godine određeno je preustrojstvo postojećih i ustrojstvo novih viših pučkih škola. Na osnovi naredbe i nadalje su ostale osmorazredne više pučke škole u Sisku, Novoj Gradišci i Brodu. U višoj pučkoj školi u Ogulinu 7. i 8. razred i nadalje se spajao u jedan odio. U školskoj godini 1894./95. više pučke škole u Otočcu, Slunju, Glini, Kostajnici i Petrovaradinu napuštanjem 7. i 8. razreda pretvorene se u dvorazredne više pučke škole i kao takve trebale su ostati sve

¹ Josip LUČIĆ et al., Hrvatski povijesni zemljovidi, Zagreb 1997., 79.; Antun CUVAJ, Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas, Zagreb 1911, svezak VII., 500., 695.; Dragutin FRANKOVIĆ et al., Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj, Zagreb 1958., 180.; Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu, Zagreb 1883., 133, 134.; Školstvo u Hrvatskoj i Slavoniji od njegova početka do god. 1895., Zagreb 1896., 94., 95.

² Antun CUVAJ, Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas, Zagreb 1911, svezak VII., 702.

³ Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu, Zagreb 1890., 81.; Antun CUVAJ, Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas, Zagreb 1913, svezak IX., 96., 97.

dotle dok niži razredi tih škola ne ojačaju brojem učenika da garantiraju opstanak 7. i 8. razreda. Umjesto ukinutih 7. i 8. razreda ustrojene su nove dvorazredne više pučke škole u Kraljevici, Osijeku, Virovitici i Krapini.

Naredbom kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu od 28. srpnja 1896. godine, uređen je prijelaz učenika 5. i 6. razreda viših pučkih škola realnog mjera u realne gimnazije i gimnazije. Naredbom je određeno da od školske godine 1896./97. učenici 5. i 6. razreda viših pučkih škola, na osnovi svjedodžbe prvog reda, mogu bez prijemnog ispita preći u sljedeći viši razred onih realnih gimnazija kojima obuka iz francuskog i latinskog jezika počinje tek u 3. razredu. U gimnazijama u kojima obuka u latinskom jeziku počinje u 1. razredu učenici su bili dužni polagati ispit iz navedenog predmeta.⁴

Kasnije su još osnovane dvorazredne više pučke škole u Virju 1895. godine, Križevcima, Županji i Iloku 1896. godine, u Našicama 1908. godine, Gračacu i Đakovu, 1910. godine te Daruvaru 1913. godine. Od navedenih viših pučkih škola u osmorazredne proširene su ona u Našicama (1910.), Đakovu (1912.), Karlobagu (1912.), i Gračacu (1913.). Viša pučka škola u Osijeku prestala je s radom 1901. godine, Iloku 1902. godine, Koprivnici, 1906. godine i u Krapini 1907. godine.⁵

2. POČETAK RADA VIŠE PUČKE ŠKOLE U VIROVITICI

Viša pučka škola u Virovitici osnovana je, kao što je već spomenuto, na osnovi naredbe kr. hrv.-slav.-dalm zem. vlade, odjel za bogoštovlje i nastavu od 30. lipnja 1895. godine broj 7632., upravljene na sve županijske oblasti osim one u Bjelovaru kojom se određuje preustroj postojećih i ustroj novih viših pučkih škola. U naredbi je između ostalog navedeno „*Pokusa radi ustrojavanja se o zemaljskom trošku na novo V. razred više pučke škole realnog smjera u Županji, V. i VI. razred više pučke škole realnog smjera u Virovitici, Krapini, Kraljevici i Karlobagu, a V. i VI. razred obrtnog smjera u Osijeku*“.⁶

Viša pučka škola u Virovitici započela je s radom 2. rujna 1895. godine svečanom službom Božjom i zazivanjem Duha Svetoga. Prva četiri dana prošla su u uobičajenim pripravama, skupljanju učenika, čitanju disciplinskih propisa, prepisivanju rasporeda sati, nabavljanju knjiga i drugih potrepština. Redovita nastava započela je 6. rujna 1895. godine.

U nekim zbornicima, priložima u knjigama i knjigama (Virovitički zbornik 1234-1984., Virovitica 1986., 464.; Virovitica, Izabrane teme, Koprivnica 1996., 124.; Rudolf HORVAT, Povijest grada Virovitice, Virovitica 2001., 109.) pojedini autori navode 1894. godinu kao godinu početka rada Više pučke škole u Virovitici..

U početku škola nije imala osigurane prostorije za svoj rad te je bila smještena u općinsku vijećnicu i jednu malu sobu pokraj nje. Kako se nije našlo pogodnih prostorija ostala je škola u spomenutom prostoru cijelu školsku godinu. Isto tako u početku nije bilo školskog namještaja ni potrebnih učila. S navedenim problemima škola se borila puna četiri mjeseca. Tek koncem prosinca stigao je željno očekivan školski namještaj kojega je visoka vlada prema najnovijem ukusu

⁴ Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu, Zagreb 1894., 215.; 1895., 128.; 1896., 153., 154.

⁵ Antun CUVAJ, Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas, Zagreb 1913, svezak IX., 97.

⁶ Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu, Zagreb 1895., 128.

dala izraditi u Zagrebu. Početkom siječnja stigla su i potrebna učila te se tek od tada u školi moglo raditi bez zapreke, posve propisano i uspješno.⁷

Naučna osnova prema kojoj je Viša pučka škola u Virovitici započela s radom bila je sljedeća:

Za peti razred:

1. Nauk vjere, 2 sata tjedno,
2. Hrvatski jezik, 5 sati tjedno,
3. Njemački jezik, 5 sati tjedno,
4. Zemljopis, 3 sata tjedno,
5. Matematika, 4 sata tjedno,
6. Prirodopis, 3 sata tjedno,
7. Geometrijsko risanje, 4 sata tjedno,
8. Krasnopis, 2 sata tjedno,
9. Pjevanje (teoretski i praktični dio), 1 sat tjedno,
10. Ručni posao, 8 sati tjedno i
11. Gimnastika, 1 sat tjedno.

Za šesti razred:

1. Nauk vjere, 2 sata tjedno,
2. Hrvatski jezik, 4 sata tjedno,
3. Njemački jezik, 4 sata tjedno,
4. Zemljopis, 2 sata tjedno,
5. Povijest, 2 sata tjedno,
6. Matematika, 3 sata tjedno,
7. Mjerstvo i mjerstveno risanje, 3 sata tjedno,
8. Prirodopis, 3 sata tjedno,
9. Prostoručno crtanje, 4 sata tjedno,
10. Krasnopis, 1 sat tjedno,
11. Gombanje, 1 sat tjedno,
12. Pjevanje, 1 sat tjedno i
13. Ženski ručni rad, 3 sata tjedno.⁸

Prvo polugodište završilo je 1. veljače prigodnim govorom za mladež, te podjelom svjedodžbi. Drugo polugodište započelo je 3. veljače. Školu je 13. siječnja obišao kr. kotarski predstojnik gospodin Janko pl. Labaš, kojemu se vrlo dopalo kako uređenje škole tako i školski namještaj. Dana 22 svibnja u inspekciju je došao kr. županijski školski nadzornik gospodin Pajo Orešković. O postignutom uspjehu uopće posve se povoljno izrazio. Inspekciji je bio prisutan i kr. kotarski predstojnik gospodin Janko pl. Labaš. Tijekom godine učenici su sa učiteljskim zborom prisustvovali svim propisanim crkvenim ophodima, polazili svetu misu svake nedjelje i blagdana, a tijekom rujna, svibnja i lipnja svaki dan. Isto tako učenici su se propisno ispovijedali i pričešćivali.⁹

Učitelji koji su radili prve školske godine bili su sljedeći:

⁷ Hrvatski školski muzej, Zagreb (dalje HŠM), Godišnje izvješće Više pučke škole u Virovitici za školsku godinu 1895./6., 17., 18.

⁸ Isto, 8.-14.

⁹ Isto, 19.

Upravitelj Više pučke škole bio je **Matija Kolak**, učitelj više pučke škole, razrednik 6. razreda. Predavao je matematiku (računstvo) u 5. razredu, njemački jezik, zemljopis, povijest, prostorno crtanje i krasopis u 6. razredu. Ukupno 17 sati tjedno.

Mirko Grgurić, učitelj više pučke škole, razrednik 5. razreda. Predavao je njemački jezik, zemljopis, prirodopis, geometrijsko risanje i krasopis u 5. razredu; matematiku, mjerstvo i mjerstveno risanje u 6. razredu te u oba razreda do 1. travnja 1896. godine gimnastiku (gomanje); ukupno 25 sati tjedno.

Matija Kolak i Mirko Grgurić istom su naredbom od 30. lipnja 1895. godine broj 7632 kojom se odredilo preustrojstvo postojećih i ustrojstvo novih viših pučkih škola premješteni s više pučke škole u Otočcu na novoosnovanu Višu pučku školu u Virovitici.

Tomo Lukačević, ravnajući učitelj Niže pučke škole u Virovitici, predavao je u 6. razredu hrvatski jezik 4 sata tjedno.

O. Krizostom Krajnc, pravi vjeroučitelj niže pučke škole, predavao je vjeronauk u 5. i 6. razredu; ukupno 4 sata tjedno.

Petar Petrović, učitelj niže pučke škole, predavao je hrvatski u 5. razredu, ukupno 5 sati tjedno.

Tomo Mihalić, učitelj niže pučke škole, predavao je prirodopis u 6. i pjevanje u 5. i 6. razredu, ukupno 4 sata tjedno.

Miroslav Ostojić, učitelj niže pučke škole, predavao je od 1. travnja 1896. godine gimnastiku (gombanje), ukupno 4 sata tjedno.

Učenike grčko-istočnog vjeroispovjedanja podučavao je nauku vjere **Konstantin Milić**, paroh u Borovi, a učenike i učenice mojsijevе vjere **Dr. Herman Kaufman**, rabiner u Virovitici. Djevojčice u ženskom ručnom radu podačavala je u 5. razredu **Ema Rockrohr**, a u 6. razredu **Katica Škralski**, učiteljice u mjestu, svaka 3 sata tjedno.

Tijekom godine održao je učiteljski zbor 10 redovitih sjednica na kojima je raspravljao o svemu onome što je smatrao da zalazi u opći napredak škole.¹⁰

Na početku prve školske godine u Višu pučku školu upisalo se ukupno 86 učenika u 5. razred (42 učenika i 44 učenice) i 40 učenika u 6. razred (14 učenika i 26 učenica), odnosno u 5. i 6. razredu bilo je ukupno 126 učenika (56 učenika i 70 učenica). Tijekom školske godine jedan dio učenika odustao je od škole, jedan dio se naknadno upisao tako da je stanje na kraju školske godine u 5. razredu bilo ukupno 73 učenika (38 učenika i 35 učenica), a u 6. razredu 26 učenika (10 učenika i 16 učenica) odnosno ukupno u 5. i 6. razredu 99 učenika (48 učenika i 51 učenica).¹¹

Koncem školske godine, 18. lipnja održan je u prisustvu nadbiskupskog povjerenika prečasnog gospodina Huga Matkovića ispit iz vjeronauka, a zaključni javni ispiti obavljen je 22. lipnja u prisustvu cjelokupnog učiteljskog zbora, te nekih roditelja učenika i drugih prijatelja škole i napretka. Školska godina zaključena je 25. lipnja svečanom službom božjom zahvalnicom, prigodnim govorom za mladež, deklamiranjem i pjevanjem. Na kraju svečanosti podijeljene su svjedodžbe i nagrade (knjige) učenicima odlikašima.

U 5. razredu 12 učenika završilo je s prvim redom s odlikom, 38 učenika prvim redom, 3 učenika upućeno je na popravak, 3 učenika dobilo je drugi red i 17 učenika treći red. U 6. razredu 7 učenika završilo je s prvim redom s odlikom, 17 učenika prvim redom i 2 učenika s drugim redom. Ukupno 5. i 6. razred 19 učenika završilo je s prvim redom s odlikom, 55 učenika s prvim

¹⁰ Isto, 16., 17., 20.

¹¹ Isto, 22.

redom, 3 učenika upućena su na popravak, 5 učenika s drugim redom i 17 učenika s trećim redom.

Prva generacija učenika koja je završila 5. odnosno 6. razred Više pučke škole u Virovitici bila je sljedeća:

5. razred		
Amrošić Cecilia Baron Sidonija Bendek Nela Bodalija Franjo Bodalija Ivan Bošnjak Vladimir Cimerman Ferko Cimerman Stjepan Černi Ivan Debeljaković Antonia Dobraš Franjo Drahokoupil Milica Drakulić Mane Fišer Justina Fojt Slava Gregorić Djuro Hartzer Anka Herden Maria Heršek Mijo Horvat Slava Igrić Jula Karlovčan Mato Kasap Agnez Kermend Ivan Koler Marija	Kolesarić Josip Kolesarić Mijo Korbelik Jula Korbelik Ljubica Korbelik Marija Kovačević Stjepan Kraljić Adolf Kuzman Mato, Lazić Josip Lipovčić Antun Lipovčić Josip Majtanić Djuro Margetić Reza Meković Dušan Mesteg Ana Mihaljević Josip Miholović Jula Minuti Genoveva Navara Pavao Oslovčan Bara Paisker Marija Paulik Franjo Pavoković Franjo Pavoković Katica Pecen Franjo	Pecko Ana Pernicki Marija Petrović Dragutin Ribarić Franjo Rogić Stjepan Sabo Katica Šerbedžija Marija Šmolz Dragutin Šolc Dragutin Šolc Helena Šubert Jula Šuprina Ana Šuprina Antun Šuprina Eva Schutz Rudolf Treber Stjepan Vajs Ana Vajsman Herman Valentić Marija Volner Josipa Vrbenski Marija Žunić Josip Župan Viktor
6. razred		
Bene Adela Berdaus Marija Bichler Leo Bošnjak Slava Fadljević Marija Fišer Andrija Gregurinčić Jelisava Grgić Josip Heršek Franjo	Horvat Zora Kelčec Dragutin Kovačević Franjo Kraus Selma Morgenstern Ana Petras Josip Pötzner Franjo Požezanac Katica Ranić Ana	Ritmajer Katica Sabo Ladislav Segin Katica Šolc Franjka Šostarić Marija Ulses Ivka Valentić Franjo Valter Ivka

Učenici s podebljanim slovima završili su razred s prvim redom s odlikom.¹²

Kako općina nije iznašla prikladan prostor za Višu pučku školu, škola je i školske godine 1896./97. bila smještena u zgradi općine. U međuvremenu je za potrebe škole općina kupila Hunkarovu kuću koja se nalazila u neposrednoj blizini same općine. U Hunkarovoj kući Viša pučka škola, nakon što se preselila, započela je s radom od početka školske godine 1897./98.

¹² Isto, 19., 23., 24.

Prema pričanju starih Virovitičana Hunkar je bio husarski oficir koji je svoju kuću prodao općini za njene potrebe.¹³

Godine 1900. kr. hrv.-slav.-dalm zem. vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu naredbom broj 12.623 dozvolio je pokusa radi ustrojenoj dvorazrednoj Višoj pučkoj školi realnog smjera u Virovitici upis učenika u 7. i 8. razred. Školske godine 1900./01. učenici su prvi put od osnutka škole upisali 7. razred. Na kraju školske godine u 7. razredu bilo je 22 učenika. Školske godine 1901./02. učenici su upisali 8. razred i od navedene školske godine pa sve do prestanka njenog rada Viša pučka škola u Virovitici bila je potpuna s 5., 6., 7. i 8. razredom.¹⁴

Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu naredbom broj 19.754 od 19. prosinca 1901. godine omogućava učenicima koji su uspješno svršili 8. razred Više pučke škole u Virovitici prijelaz u kadetske škole, o čemu su zapovjedništva kadetskih škola bila propisno obaviještena.¹⁵

Školske godine 1903./04. u zgradi Više pučke škole započela je s radom u poslijepodnevnim satima i novoosnovana Šegrtska škola koja je bila pod upravom Više pučke škole.¹⁶

Povećanjem broja učenika u Višoj pučkoj školi novi školski prostor u Hunkarovoj kući sve je manje zadovoljavao pedagoškim i higijenskim zahtjevima. Školske godine 1905./06. od 29 zgrada viših pučkih škola u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji 26 ih je bilo u dobrom stanju, 2 u srednjem, a jedino je zgrada Više pučke škole u Virovitici bila u lošem stanju. O lošim uvjetima smještaja učenika Više pučke škole pisano je i u tjedniku „Hrvat“ broj 35. od 4. rujna 1910.

„... Viša škola-ta je još gore prošla. Bog Bachus ustupio svoj truli stan božici prosvjete, da iz njega širi zrake kulture, a svoje oruđe smjestio u dubine da bude duha ili kak ti se ono kaže špiritusa. Ta zgrada bi prije odgovarala za sve nego za školu. Tijesno, vlažno i podrio, a iz grabe dolazi cijela kemija miomirisnih plinova, eto to je stan u kojem presjede veći dio svoga života. Da dođe u tu zgradu blagoupokojeni Komensky i on bi se u grob povratio. A kada bi mu kazali da imade i okolo po ulicama raštrkanih razreda, grdo bi te pogledao što si ga natrag u taj čelarni svijet zvao. Skrajnje doba, da se to uredi!

Uznastojmo, da nas sljedeća šk. godina nađe u boljim prilikama, jer je to u interesu zdravlja naše djece i kulturnog napretka našeg mjesta. Neka ne bude Virovitica zadnja!“

Za napomenutu je da je na kraju školske godine 1910./11. bio najveći broj učenika u povijesti postojanja Više pučke škole, njih 183 učenika.¹⁷

3. IZGRADNJA NOVE ŠKOLSKE ZGRADE ZA VIŠU PUČKU ŠKOLU U VIROVITICI

U ožujku 1907. godine, presvijetli g. odjelni predstojnik za bogoštovlje i nastavu g. Milan Rojc izjavio je da će se neke više pučke škole preustrojiti u realne gimnazije.

Zastupstvo Virovitice na to saznanje je pravodobno poduzelo potrebne korake kako bi Virovitica, umjesto Više pučke škole, dobila realnu gimnaziju. Na sjednici mjesnog zastupstva održa-

¹³ Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu, Zagreb 1898., 76.; Gradski muzej Virovitica, Rukopis, Ivan DIENKA, Virovitica u prošlosti, 108.

¹⁴ Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu, Zagreb 1900., 154.; 1902., 37.; 1904., 195.

¹⁵ Isto, Zagreb 1901., 221.

¹⁶ Vladimir REIDER, Sto godina Industrijsko-obrtničke škole Virovitica, Virovitica 2005., 28., 33., 47.

¹⁷ Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu, Zagreb 1907., 218.; 1912., 272.; Hrvat, Virovitica 1910., br. 35., 1.

nog 4. travnja 1907., zastupnik g. Blažeković iznio je prijedlog da se i naša Viša pučka škola pretvori u realnu gimnaziju jer je to već učinjeno i u Koprivnici, Krapini, Brodu itd. Osnutkom realne gimnazije naša djeca ne bi morala više ići u druge gradove u školu, a i k nama bi dolazila druga djeca što bi povećalo promet u Virovitici u svakom pogledu. Zastupnik, g. Dvojak, podržao je prijedlog te predložio da se osnuje deputacija koja će spomenutu predstavku vladi predati.

Oba prijedloga zastupnici su primili s odobravanjem, a u deputaciju su izabrani slijedeći zastupnici: g.g. Ernest Blažeković, Josip Dvojak, Iso Koning, Jakob Weisman te načelnik g. Đuro Mozolovski.¹⁸

U nadi da će uspjeti u nastojanjima da se Viša pučka škola preustroji u gimnaziju te zbog pomanjkanja školskog prostora, općinsko zastupstvo je odlučilo da sagradi novu školsku zgradu za Višu školu i neke razrede Niže škole. Godine 1908. osnovan je Odbor za gradnju školske zgrade. Osnovani odbor na sjednici zastupstva 12. lipnja 1908. godine zastupnicima je obrazložio sve nužno u svezi izgradnje školske zgrade. Zgrada bi trebala biti jednokatnica sa svim prostorijama što ih traži moderna škola. Dijelila bi se u dva dijela, jedan bi bio za Nižu pučku školu, a drugi za gimnaziju (Višu pučku školu). Za izgradnju su se predlagala dva mjesta. Prvo je bivše spremište za drva a drugo kompleks gdje se nalazi i općinska zgrada. Zastupnici su izvješće primili na znanje te zaključili da se raspiše natječaj za izradu nacrtu škole. Za tu namjenu određene su dvije nagrade I. s 800 kruna, II. s 500 kruna, a natjecati su se mogli samo hrvatski arhitekti.¹⁹

Da će trgovište Virovitica na Jelisavinom šetalištu graditi veliku školsku zgradu sučelice dvorcu Schamburg-Lippea, službeno je objavljeno 10. kolovoza 1908. godine.²⁰

U 1908. godini (6. kolovoza) raspisan je natječaj za izradu nacrtu. Na sjednici zastupstva od 22. listopada 1908. godine, izabran je odbor za ocjenu istih u sastavu gg. Josip Doljak, kr. župan. nadinžinir, Andrija Gromes kr. inžinirski pristav od kr. kot. oblasti u Virovitici. Od strane zastupstva obć. načelnik Gjuro Mozolovski, Pavao Rohrbacher, Ernest Blažeković, Vjekoslav Steiner, dr. S. Neubauer obć. liječnik, Tomo Mihalić ravnatelj Niže pučke škole te g. dr. M. Gavrančić mjesni školski nadzornik. Povjerenstvo se sastalo 17. studenog 1908. godine u uredu općinskog poglavarstva te proučilo pet pristiglih osnova za izgradnju Više i Niže škole. Svaka kuverta je sadržavala osnovu za gradnju škole i još jednu zatvorenu kuvertu s podacima o arhitektu. Ta druga kuverta otvarala se tek nakon što se dodijele nagrade za osnovu.

Osnove su nosile sljedeći moto ili znak:

1. Dvije kružnice sa 3 marke Ćirila i Metoda.
2. "Pedagog"
3. "N"
4. "Svjetlo"
5. "Škola"

Nakon što je povjerenstvo proučilo sve osnove, prvu nagradu od 800 kruna dodijelilo je osnovi sa znakom dvije kružnice sa 3 marke Ćirila i Metoda. Drugu nagradu također jednoglasno povjerenstvo je podijelilo na osnove "Škola" i "Pedagog", svakoj po 250 kruna. Nakon toga prešlo se na otvaranje kuverta te je utvrđeno da je prva nagrada dodijeljena V. Axmanu, ovlaštenom civilnom arhitektu i J. Domusu, graditelju, obojica su bila iz Osijeka. Druga nagrada odnosno polovica iste pripala je za osnovu "Svjetlo" arhitektu Ivanu Kosu, kr. vladinom inžiniru iz

¹⁸ Virovitičan, Virovitica 1907., br. 10., 2.; br. 13., 1., 2.

¹⁹ Isto, Virovitica 1908., br. 24., 1.

²⁰ Gradski muzej Virovitica, Rukopis, Ivan DIENKA, Virovitica u prošlosti, 107., 108.

Zagreba, druga polovica nagrade pripala je osnovi s motom "Pedagog". Kako je podnositelj osnove u svojoj kuverti stavio napomenu da se druga koverta smije otvoriti samo ako dobije prvu nagradu, ime projektanta povjerenstvu je ostalo nepoznato. Povjerenstvo je zaključilo da se polovica nagrade od 250 kruna ponudi arhitektu Ivanu Kosu a u slučaju da bi projektant osnove "Pedagog" nagradu odbio u tom slučaju bi se Ivanu Kosu dodijelila cijela nagrada od 500 kruna.

Kuverte nenagrađenih osnova nisu otvarane već su predane općinskom poglavarstvu na daljnji postupak.²¹

Kraljevska zemaljska vlada odobrila je nacрте za novu školsku zgradu 1910. godine.²²

U srpnju 1910. godine raspisan je natječaj za izgradnju nove školske zgrade za Nižu i Višu pučku školu. Na natječaj je stigla 21 ponuda. Zastupstvo je zaključilo da sve radnje u svezi izgradnje škole preda graditelju g. Pavlu Rohrbacheru iz Virovitice. Samo cementne radnje povjerene su gg. braći Carneluti iz Zagreba.²³

Otpisom kr. zemaljske vlade od 7. svibnja 1909. godine odobren je zaključak općinskog odbora u pogledu povišice općinske potrošarine za 2 filira u svrhu namaknuća troška za gradnju škole. Prihod od potrošarine iznosio bi godišnje preko 10.000 K. Povišica je stupila na snagu 1. lipnja 1909. godine.²⁴

Na sjednici mjesnog zastupstva održanog 6. svibnja 1911. godine prva točka dnevnog reda bila je konačni zaključak o zajmu za gradnju škole i druge neke potrebe. Načelnik općine g. Đuro Mozolovski upoznao je zastupnike i novoimenovanog kr. kotarskog predstojnika g. dr. T. Mihičića da je mislio pozajmiti za gradnju škole 350.000 kruna no pogledom na drugu točku dnevnog reda (izgradnja ceste od Virovitice preko Jasenaša spram Grubišnom Polju) predlaže da se pozajmi 400.000 kruna. Zatim inženjer Gromes upozna je zastupnike da je na jednoj od sjednica dobio zadatak da po mogućnosti snizi prvotni trošak gradnje škole. Troškovnik je sada tako sastavio da će gradnja stajati najviše 250.000 kruna, a samo su neke manje važne stvari izostavljene. Umjesto parketa, postaviti će se drveni podovi, a u hodnicima, umjesto pločica, biti će drveni pod. Nadalje, umjesto skupocjene vanjske željezne ograde, doći će živica. Umjesto stepenica iz kamena sada je određeno da budu iz umjetnog kamena. To su bile glavne preinake, s tim da se pazi da što više radnji dobiju domaći obrtnici, da novac ostane ovdje. Fasada je uzeta najjednostavnija, s tim da vanjsko lice zgrade bude dostojno škole. Ona ne smije biti nalik na vojarnu ili kaznionicu, već mora imati čvrsti utisak hrama prosvjete. Uzeti će se lagani barok koji je moderan, lijep i jeftin.

Nakon inženjera Gromesa, načelnik upozna je zastupnike da su pregovarali za zajam s hipotekarnom bankom iz Zagreba i nije im uspjelo dobiti jeftiniji zajam od 5 i jednu osminu posto. Zastupstvo jednoglasno prihvaća da se kako je predloženo zajam podigne. Isto tako, zastupnici su odlučili da se škola ima graditi prema prijedlogu inženjera Gromesa i usvajaju prijedlog zastupnika g. dr. D'Elia da se hodnici u školi uredi pločicama jer je to čistije, bolje i trajnije. Ipak se kasnije prilikom gradnje od toga odustalo jer su hodnici ipak obloženi teracom po prvotnom prijedlogu inženjera Gromesa.²⁵

Iste, 1911. godine, u mjesecu kolovozu, započelo se s gradnjom škole da bi ista bila krajem 1912. godine završena. Bila je to prekrasna jednokatnica, građena i uređena prema higijenskim

²¹ Virovitičan, Virovitica 1908., br. 41., 1.; br. 44., 1., 2.

²² Hrvat, Virovitica 1910., br. 24., 2.

²³ Virovitičan, Virovitica 1911., br. 27., 2.,3.; br. 28., 2.

²⁴ Hrvat, Virovitica 1909., br. 21., 2.

²⁵ Virovitičan, Virovitica 1911., br. 16., 1.

propisima. Za tadašnje prilike zgrada je bila vrlo moderna s vodovodom i centralnim grijanjem te s dvoranom za gimnastiku.

Sljedeće 1913. godine, 10. veljače, u školu se useljava Viša pučka i Šegrtska škola te ženski razredi niže škole. U lijevo krilo zgrade uselili su se ženski razredi Niže pučke škole, a u desno krilo zgrade Viša pučka i Šegrtska škola. Učiteljski zbor je bio presretan, a djeca vesela što su se riješila starih školskih prostorija koje su bile kao špiljice.²⁶

Nakon gotovo dvogodišnjeg otezanja, došlo je 3. veljače 1914. godine, do kolaudacije nove škole. Opisom kr. zem. vlade odjela za pravosuđe određeno je da se pohvalba nove školske zgrade u Virovitici obavi u prisustvu tehničkog izvjestitelja kr. županijske oblasti u Osijeku g. Doljka, tehničkog izvjestitelja kr. kotarske oblasti u Virovitici kao voditelja gradnje g. Gromesa te zastupnika općine (bio je prisutan veliki broj općinskih zastupnika) i svijju poduzetnika.²⁷

Potom je na sjednici mjesnog zastupstva, održanog 13. svibnja 1914. godine, u drugoj točki dnevnog reda bio blagoslov nove škole. Zastupnik Čagljević je predložio da se ta slava što tiše obavi jer već i onako nema smisla pošto se tako dugo s tim otezalo, a imala se posveta obaviti još prije nego su djeca tamo s obukom počela. Zastupnici zaključuju da se ima proslava što skromnije proslaviti, a zastupnici na njoj prisustvovati po rasporedu kako ga je ravnateljstvo ustanovilo.

Posveta nove školske zgrade obavljena je 24. svibnja 1914. godine. Blagoslov je obavio o. Matija Matijaš uz asistenciju o. Klarencija Horvata i N. Čmelara.²⁸

Za vrijeme I. svjetskog rata školska novosagrađena školska zgrada poslužila je u vojne svrhe. U petak, 23. listopada 1914. godine, naglo se iz vojarnje domobranske husarske pukovnije preselila bolnica Crvenoga križa u novu školsku zgradu više i niže pučke škole. Razlog tomu bio je što su u vojarnju trebali doći novaci na izobrazbu. Zbog toga se morala cijela viša pučka i niža djevojačka škola iseliti iz svoje zgrade. Obje škole su se uselile u zgradu preko puta pošte.²⁹

4. PRESTANAK RADA VIŠE PUČKE ŠKOLE

Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu 13. rujna 1918. godine donio je naredbu broj 26.511 kojom se određuje osnivanje privremene gimnazije u Virovitici. Ukinuo se peti, šesti i sedmi razred Više pučke škole u Virovitici i istodobno otvorio prvi, drugi i treći razred realne gimnazije tipa zagrebačkog. Iduće, 1919. godine kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu naredbom od 15. srpnja, broj naredbe 22.484 ukida i osmi razred Više pučke škole u Virovitici i istodobno otvara četvrti razred u privremenoj maloj realnoj gimnaziji.

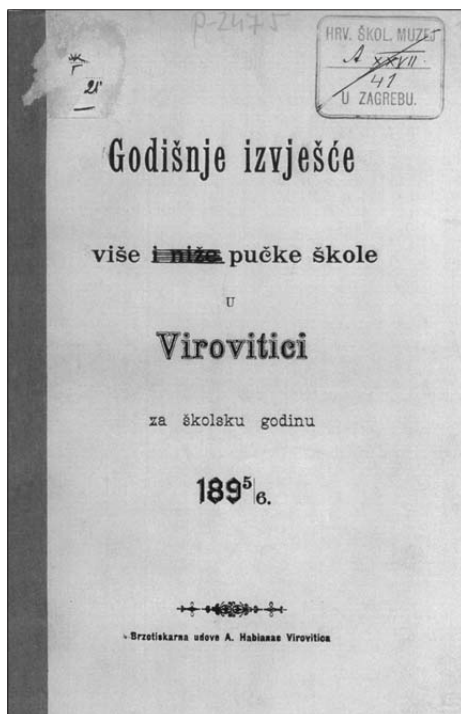
I tako je nakon 24 godine od osnutka, prestala s radom Viša pučka škola u Virovitici.

²⁶ Gradski muzej Virovitica, Ivan DIENKA, Virovitica u prošlosti, 108.; Izvješće za školsku godinu 1912.-13. Više pučke škole realnog smjera i Šegrtske škole, Virovitica 1913., 26.; Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, Zagreb 1911., 260.; Virovitičke novosti, Virovitica 1913., br. 13., 2.; Virovitički glasnik, Virovitica 1913., br. 8., 2.

²⁷ Virovitičan, Virovitica 1914., br. 5., 1.

²⁸ Isto, Virovitica 1914., br. 17., 2.; Rudolf HORVAT, Povijest grada Virovitice, Virovitica 2001., 125.

²⁹ Virovitički glasnik, Virovitica 1914., br. 47., 3.

Nova školska zgrada Više pučke škole u Virovitici

Godišnje izvješće Više pučke škole u Virovitici za školsku godinu 1895./96.

SUMMARY

After the development of higher primary schools in Croatia was shown, the author sets forth a new learning about the beginning of Higher Primary School in Virovitica on the basis of the insight into the materials. There are also shown the apprenticeship essentials according to which the Higher Elementary School in Virovitica began its work, the teachers who worked there during the first school year, as well as the students who successfully finished the first year. The construction of the new school building for Higher Primary School in Virovitica is also shown.